

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 21. oktobra 1863. ~

Gospodarske stvari.

Zakaj se mora kmetovavec dandanašnji več učiti in mora več vediti kakor nekdej.

Ni davno, kar sem slišal nekega sicer pametnega moža mrmrati zoper vse nove naprave in skušnje, ki se v kmetijstvu delajo, in zametovati kmetijske bukve in društva. „Kako moram svoje krave in vole gleštati“ — mi pravi — „sam dobro vem; in koliko pridelka mi njive donašajo, tudi vem, in še bolj kakor marsikdo drugi, da pa niso njive ena k drugi enako rodovitne, mi tudi ni treba praviti. Skrbim pri gospodarstvu v vseh rečeh za pravi red in čednost, redim živino z dobro skrbjo, orjem, vlačim in gnojim polju, kar največ morem, in to mislim, je poglavitna reč pri umnem obdelovanji kmetijstva! Kdor tako ravná in gospodari, sem mu porok, da bo dobro opravil, in skor bi djal bolje, kakor, če po najnovejših skušnjah in kmetijskih mašinah sega, če po razstavah okrog leta in po novih znajdbah sega, ktere mu nič večega dobička ne donašajo kakor vrlo domače poljsko oskrbovanje po potrjenih pravilih; kdor se iz bukev uči gospodariti, ne bo veliko opravil. Preden se mu le ena skušnja dobro obnese, koliko stroškov in časa mu prizadene! Jez se od mladosti s kmetijstvom ubijam, trpim in delam dostikrat na pretrganje — pravi na dalje — in imam zmirom opravkov dovelj, da vse od malega do večega opazujem in o pravem času opravim; po vsem tem sem si pri kmetijstvu sto in sto vrlih skušinj pridobil, kterih bi se iz bukev nikdar naučil ne bil. In zdaj bi moral na vrat na nos vse to zavreči, in se v neznanih novih kmetijskih rečeh uriti in može poslušati, kteri morebiti niso še nikdar plužili (orali), ne matike v rokah imeli, živini nikoli pokladali ali gnojnišč oskrbovali; kteri le sèm ter tje morda kaj malega vedó, kako se to in to rabi, pa le bolj po vrhu, tega pa, obljubim, da ne vedó, kaj je za me prav, in kaj se z mojim gospodarstvom stika. Da bi mi taki možje učeniki bili, se mi je že večkrat prav za malo zdelo! Kmetovavec naj ne bo učen mož in prav za prav tudi biti ne more, če hoče svoje opravila popolnoma in prav oskrbovati. Solnce, ki je že v starih časih sijalo, sije še dandanes; veter piše kakor njega dni; živini pokladamo kakor predniki naši, trava in druge rastline rastejo leto za letom vedno enako, — in že veliko tisoč let je bil čas, se za to reč poganjati in premišljavati ali drugače obračati; ravno zato menda ni bilo kmetijsko obdelovanje polja pri naših nekdanjih starih prednikih veliko drugačno, kakor dandanašnje; povsod se mora le tako delati, kakor je kraju primerno in zemlji pristojno, po mojih mislih bo vsak gospodar prav ravnal in dobro opravil, kteri se omenjenih navad drži in svoje njive pridno in umno obdeluje. Ali se je

le zdaj celi svet spreobrní, in natora, ki jo je Bog ustvaril, v sedanjem stoletji drugačna postala? Menim da ne, in ravno zato se ne morem novin poprijeti; prepustim jih drugim, da jih poskusijo; če so dobre, bo za to še zmirom časa dovelj se jih poprijeti in mi ne bodo toliko stroškov prizadjale, kakor onim kmetovavcem, ki so se jih prvi poprijeli.“

Tako je govoril naš gospodar, in res da je imel v lepem redu vse, kar se je le pogledalo; v hiši, skednji in po hlevu je bila snaga, ravno tako je tudi bilo polje njegovo o pravem času in s pridom obdelano. Samo po sebi se tedaj razume, da je beseda njegova pri ljudéh veliko izdala; vèdli so se po njem, in res bi ne bilo preslabo, če bi se bili vsi, ki so njegovim besedam verjeli, tudi po njem ravnali. Tudi pritrdim, da mož ni neumno govoril, da bi kmet vse stare navade svojih prednikov hipoma opustil in se le novih poprijel. Dostikrat preteče celo leto ali celó po več let, preden se kakošna skušnja do konca izpelje in se spriča, da je reč za kmetijstvo dobra; skušnje se ravnajo po kraji, podnebji, zemlji in po še več družih rečeh, po gnoji, vremenu itd. Poskusi se kmali kaj; toda če delo ne gré po sreči, je čas in delo zgubljeno, in to naj večkrat, če se skušnja napak dela. Zato spremlja prav za prav gola previdnost kmetovavca že od starih časov, in ravno zato se ravná rad po starem kopitu in je „konservativen.“

Al ravno s tem dostikrat v nevarnost zabrede, da po starem kopitu predeleč stopa. In te napčne poti se je tudi naš gospodar držal, ko je govoril, kar so zgorej slišali naši bravci. On ni treh reči pomislil, ali pa jih še celó vedil ni. (Dal. prih.)

Detelja naša.

Čujte kmetje kranjski in kranjski trgovci!

Kranjska zemlja ne rodi nobene druge stvari tako dobre in lepe, kakor je navadna naša detelja. Priča tega je, da se semenske te detelje, kadar je letina dobra, spečá v ptuje dežele po tisoč in tisoč (tavžent in tavžent) centov, pa ne, da bi se mogla siliti, ampak trgovci dunajski in drugi segajo po nji posebno radi, ker je izvrstno blago. Naša zemlja je taka, da rodi posebno dobro seme; prašajte Berkovića, enega največih trgovcev na Dunaji, in druge, pa vam bojo to potrdili, da res slovi naša detelja. Zato me v srce boli, da naši domači, zlasti ljubljanski trgovci, skrivajo naš domači pridelek pod imenom „štajarske detelje“ in je ne imenujejo, kakor se spodobi „kranjska rudeča detelja“, da svet vé, čegavo blago je najlepše. Deteljskih plemen (kleegattungen) je več: najbolj navadno pleme je rudeča detelja (rother klee, trifolium pratense) s tem razločkom, da ena zgodaj cvetè, ena pa

pozno in da tej poslednji se pravi tudi „štajarska“ detelja, menda zato, ker so je izprva največ na Štajarskem sejali. Od naših bratov na Štajarskem sem prepričan, da pustijo radi vsakemu svoje in da nočejo, da se naša rudeča detelja njih detelja imenuje; le našim trgovcem ni mar za slavno ime domače, če le bankovci njim tekó v žep. Združite saj oboje: barantajte srečno, pa dajte detelji naši ime, ki ji gré: „kranjska rudeča detelja“ (krainischer rother Kleesame)!

Drugo besedo pa do vas, kranjski kmetje! Opušтите nekatere napake, da bo vaše blago še bolj slovelo. Ena je, da ne izčistite popolnoma semena; brž ko ne, mislite tudi pléve za seme prodati! Druga je, da nekteri sleparno mešajo med seme črnega drobnega peska ali pa prosa. Kaj mislite, da izveden trgovec ne zapazi te goljufije? Tudi imajo nekteri navado, da seme predkupcem na njivi že v mešičih prodajó; ali mislite, da predkupec nima istega dela z mlatvo itd. kakor vi, ali da mu ga kdo zastonj opravi?

Gospodarji, zapomnite si te moje svete, in prepričali se bote, da sem govoril le za vaš dobiček in za dobro ime naše domovine!

Jože Plavež.

0 goveji kugi na dalje.

Na Kranjskem je za zdaj goveje in ovčje kuge zopet popolnoma konec. Al naši sosede Hrvanje je imajo še zmiraj dosti.

Po naznanilu c. k. deželnega poglavarstva tržaškega od 12. t. m. okraj Puljski (Pola) v Istri še ni brez ovčje kuge, zato naj se gospodarji kranjski iz bistriškega in loškega kantona, kateri čez zimo gonijo ovce v Istro, varujejo, da ne pride njih drobnica v kužni puljski okraj in jim ne pocepa.

Na gornjem Štajarskem kuge še niso zatrli v Kindberški okolici in Bruku.

Po dopisu c. kr. zagrebškega poglavarstva od 10. t. m. se je goveja kuga v zagrebški županiji proti zahodu in izhodu zopet razširila in na novo se v 11 selih prikazala, pa tudi v enem selu reške in v 4 selih požeške županije. V Sisku in Čeglji je bila že potihnila, pa se je zopet pričela; vendar ni več tako huda kakor je izprva bila.

V vojaški Granici po naznanilu c. kr. general-komande od 10. okt. odjenjuje kuga v vseh polkovinah razun gradiškanske, kjer je po poslednjem 10dnevem raportu 800 goved na novo zbolelo.

Na Turškem v Bosni je tudi kuge manj v izhodnih nahijah, al toliko huje je v zahodnih krajih goveja in ovčja kuga. — V sami tuzlaski kaimakamii je blizo 72.000 glav poginilo, večidel goved, pa tudi kónj in prešičev; pa ta kuga je črm (bolezen na vranci); bojé se pa v teh krajih tudi, da ne bi se začela med ljudmi kolera, legar in črna pika.

Nova postava

zastran opravljanja stroškov za popravo in zdržanje katoliških cerkev in duhovniških poslopij, potem za pripravo cerkvenih potreb.

Veljavna za deželo kranjsko.

(Konec.)

§. 15. K tej obravnavi se imajo povabiti o pravem času tisti, kateri so dolžni pripomagati s tem pristavkom, da, če ne pridejo, se bo to imelo, kakor da v namenjeno stavbo dovolijo, in so zavezani pripomagati, kar na nje pride. Patron ima pravico k obravnavi poslati tudi namestnika, ki je za to posebno pooblasten.

§. 16. Pri obravnavi naj se natanko prevdari po-

treba stavb, stavbeni načrt in prevdarek stroškov, potem koliko in kako bodo pripomočki (konkurenti) plačevali ali pripomagali itd., in če je mogoče, naj se to ustanovi po dogovoru.

§. 17. Rešenje te obravnave kakor tudi razsodba kacij ugovorov pada pod politiško gosposko, ktera ne zavira pravnega teka po postavi.

§. 18. Kadar je veljavno dognana obravnava zastran pripomočkov, naj se povabijo od politiške gosposke k pripomoči zavezani, oziroma njih namestniki, da izvolijo stavbeni odbor. Ta odbor mora imeti pet odbornikov (udov).

Cerkveni prebendar, patron ali njegov pooblastenec sta po postavi poklicana v odbor, če pred volitvijo izrečeta, da bota pristopila; kolikor se še ozirama na ta izrek potrebuje k polnemu številu odbornikov, se jih izvoli izmed konkurentov z nadpolovično večino glasov.

Odbor prevzame vodstvo, izpeljavo in zarajtovanje stavbe. Vsi odborniki morajo to opravilo oskrbovati brez plačila, samo stroški, ki so jih imeli v gotovem denarji pri tem opravilu, se jim povračujejo.

§. 19. Stavbeni odbor je v svojem področji (obsežku delavnosti) sklepajoči in čuvajoči organ, toda njega vežejo odločbe pravno-veljavne konkurenčne obravnave, kar zadeva način stavbe, stroške, tirjatvo pripomočkov v denarji in naturi itd.

Njegovi sklepi se delajo z nadpolovično večino glasov, oni so vezani za vse pripomočnike (konkurente), in se spolnujejo po politiški poti. Kake ugovore ali pritožbe imajo razsoditi politiške gosposke.

§. 20. Odbor izvoli izmed svojih odbornikov prvaka za izpolnivca. Ta zastopa (izpolnuje) odbor pri vnanjih opravilih, njemu je izročena denarnica (kasa), pri kateri ima sozaklep (drugi ključ) drugih odbornikov eden, on mora vsako leto račun dajati odboru in po dovršeni stavbi tudi končni račun od vseh prihodkov in stroškov.

Ta račun imajo odborniki reševati, tako da je eden porok za vse in vsi za enega, potem naznanijo to pripomočnikom s tem pristavkom, da utegnejo storjeni stavbeni račun pri cerkvenem prebendarju pregledati, in če se jim manjkljiv zdi, v treh mescih, potem ko se jim je bilo to naznanilo, se pritožiti po teku politiških pravn, sicer bi se imel račun za potrjenega.

§. 21. Vsi ukazi, ki zadevajo predmet te postave, ostanejo v veljavi, na koliko jih ne zadene po tej postavi prememba.

Na Dunaji 20. julija 1863.

Franc Jožef s. r.

Nadvojvoda Rainer s. r.

Schmerling s. r.

Po najvišem povelji:

Vitez Schurda s. r.

Starinske stvari.

0 simboličnem pomenu sokola.

„Južnemu sokolu“

spisal in posvetil Dav. Terstenjak.

(Dalje in konec.)

Podajmo se sedaj nad spomenike slovensko-rimske nekdanjega Norika in Panonije.

Na kamnu, najdenem v Adrijah, vidimo krona-nega jastreba ravno tako kakor na darilni skledi Radogostovi. Pod jastrebom se vidi kroglja — podoba zemlje, iz ktere raste sedmero leljinih peres; vidita se tudi dva bršlinova listka, — simbola mokrote, ljubezni in veselja — združenje solnca z zemljo. — Zlomak rimskega napisa se glasi: M. MENELA ... L. VCLA ... IXX (Muchar: „Gesch. der Steierm. I. Band, Tafel I., fig. I.) Na egersdorfskem